

Ez a dilemma a szociális munkás döntési kompetenciáján kívüli területre is utal, legalábbis annyiban, hogy sokszor a szakemberen kívüli körülmények befolyásolják, korlátozzák az ő beavatkozási kompetenciáját. (Lásd: a drogos mint lehetséges bűnöző.)

A beavatkozás kezdetekor a szociális munkásnak már vannak korábbi tapasztalatai, vannak elképzelései, s valamilyen szinten ismeri a feltételeket. A beavatkozás tematikus rendszerezésében tudatosítani kell, hogy a problémamegoldásnak van egy *folyamata*, amely állandó alkalmazkodást, változást igényel. A beavatkozás jórészt a meglévő információk alkalmazása is, de ugyanakkor feltételez egyfajta szakmai *kreativitást* is a szakember részéről. A kreativitást itt nem terápiás kezelési formaként, hanem a szociális munkás képességeként, nyitottságaként értelmezzük.

A beavatkozáshoz tartozik a folyamat, kapcsolat lezárása, ami azért is fontos, mivel gyakran újabb feladatokat ad a kliens számára. A beavatkozási folyamat vége sokszor éppen valami új kezdete. Azért lehet érdekes mindez, mivel azt is tudatosíthatjuk, hogy a beavatkozás *következményei* gyakorta túlmutatnak a konkrét folyamaton, annak időtartamán, aktualitásán.

A beavatkozás sosem csak a szociális munkás felelőssége. Egy segítő kapcsolatban persze vannak közvetlen felelőségek is, viszont többnyire a szociális munkás is *közvetítő*: normákat, mintákat, szabályokat, értékeket, társadalmi elvárásokat közvetít.

Az már a szakember külön dilemmája, hogy ezekből az elvárásokból mit vállal fel, mit aktualizál, vagy esetleg milyen preferenciákat tart szem előtt. Erre lehet tipikus példa a közösségi szociális munka, melynek során nagyon összetett elvárásokhoz, kényszerekhez kell alkalmazkodnia a segíteni próbáló szakembernek.

Ez a dilemma így az elvárások széles skáláját közvetíti, hiszen a beavatkozás mindig nagyon összetett folyamat, amelyben közvetlen és közvetett érdekek, szempontok vannak jelen. Gondoljunk a kliens, annak környezete, a társadalom vagy éppen a szakma természetes elvárásaira, sőt, *nyomásgyakorlásaira*.

- Ugyanakkor a nem-beavatkozásnak is megvan a maga dilemmája, felelőssége. Ugyanis ez a döntés is következményekkel járhat. A beavatkozás hiánya egy krízishelyzetben nagyon komoly hatásokat gerjeszthet. Az a döntés, hogy nem avatkozunk be, esetleg egy rossz, elviselhetetlen helyzet konzerválódását is jelentheti. A nem-beavatkozásnak is megvannak a maga átgondolható feltételei, szempontjai. Ha olyan feladat vár egy szociális munkásra, amelyhez nincsenek meg a megfelelő kompetenciái, akkor normális esetben nem kezdi el a beavatkozást. Vagy, ha nincsenek meg a megfelelő információk, intézményi feltételek. Vagy, ha látja, hogy a probléma megoldásának lehetnek a számára értelmezhetetlen, kívülálló következményei. (Például egy alkoholista visszakerülése családjába, vagy a gyerekeinek elhelyezése, láthatása – ez lehet jó az alkoholista kliensnek, de figyelembe kell venni a család többi tagjának érdekeit is.)

Az információtartalom vázlata:

- ✓ A védelembe vétel és a nevelésbe vétel fogalma és feltételei
- ✓ A szegénység fogalma
- ✓ A szegénység területi és társadalmi jellemzői
- ✓ A lakhatás támogatásának lehetőségei
- ✓ A tanulás segítésének lehetőségei
- ✓ 8. A családi nevelés előnyei
- ✓ 9. Szocializációs és értékűtközések
- ✓ 10. A kötődés és a biztonságérzet összefüggése
- 8. A beavatkozási dilemma értelmezése az eset kapcsán

1. A védelembe vétel és a nevelésbe vétel fogalma és feltételei

Védelembe vétel

Ha a szülő a gyermek veszélyeztetettségét megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de ennek segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

A jegyző:

- kötelezi a szülőt, hogy:
 - folyamatosan vegye igénybe a gyermek napközbeni ellátását
 - gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet,
 - gyermeke vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat,
- intézkedik a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről,
- magatartási szabályokat állapít meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében,
- figyelmezteti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére, és felszólítja annak megváltoztatására.

Családgondozót rendelnek ki a család mellé.

Kérelemre bármikor, hivatalból évente felülvizsgálja a védelembe vétel indokoltságát.

A védelembe vétel nem érinti a szülő felügyeleti jogát. (1997. évi XXXI. tv. 68-69. §., 15/1998. NM rend. 20-22. §., 149/1997. Korm. rend. 84-91. §.)

Átmeneti nevelés

Ha a gyermek fejlődését családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét a gyermekjóléti alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelembe vétellel nem lehet megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá ha a gyermek megfelelő gondozása a családon belül nem biztosítható, a gyámhivatal a gyermeket ~be veszi.

Elhelyezés:

- nevelőszülőnél
- gyermekotthonban
- más bentlakásos intézményben (otthont nyújtó ellátásban)

Gyámot rendelnek mellé. A szülői felügyeleti jog szünetel. Az ~ addig biztosítja a gyermekotthon nyújtó ellátását, amíg családja képessé válik visszafogadására.

Évente — három éven aluli gyermek esetében félévente — felülvizsgálják.

A felülvizsgálat eredményeképpen a gyámhivatal dönt az egyéni elhelyezési terv illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról; a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indításáról (tartós nevelésbe vételcéljából); a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánításáról; az ~ megszüntetéséről. (1997. évi XXXI. tv. 77-79 §., 99-102 §., 149/1997. Korm.rend. 109-110 §., 2002. évi LX. tv. 55 §., 72-75 §.)

Tartós nevelésbe vétel

A gyámhivatal a gyermeket ~be veszi, ha mindkét szülő felügyeleti joga végleg megszűnik. Ennek oka lehet:

- ha a szülő felügyeleti jogát a bíróság megszüntette,
- a szülő elhalálozott, és a gyermekeknek nincs felügyeletet gyakorló szülője,
- ha a gyermek ismeretlen szülőktől származik.
- ha a szülő gyermeke örökbefogadásához hozzájáruló nyilatkozatot tett

Elhelyezés:

- nevelőszülőnél
- gyermekotthonban
- sz.e. fogyatékos és pszichiátriai betegek otthonában

Gyámot (hivatásos gyámot) rendel mellé.

Felkészítik a gyermeket az örökbefogadásra, illetve az önálló életre.

A gyámhivatal évente, három éven aluli gyermek esetében félévente felülvizsgálja, annak érdekében, hogy elősegítse a gyermek mihamarabbi örökbefogadását, vagy ha ez nem lehetséges, akkor tartós, családot pótló nevelőszülői, gyermekotthoni környezetbe kerülését. Megszűnik a ~: a bíróság a szülői felügyeletet visszaállította; a gyermek a bíróság gyermek-elhelyezési döntését követően más személy gyámsága alá került; a gyermeket örökbefogadták; nagykorúvá vált. (1997. évi XXXI. Törvény 80-81.§, 149/1997. Korm. rend. 111-114. §.)

2. A szegénység fogalma

A szegénység fogalma:

A szegénység olyan gazdasági állapot, amelyben a rendelkezésre álló javak mennyisége nem fedezi a tényleges szükségleteket. A deprivált személy vagy család nélkülöz valamit, ami az adott társadalomban a nagy többségnek rendelkezésére áll, vagy amit az adott társadalomban mindenki számára elérendő minimumnak tartunk.

Abszolút szegénység: (Zsombori Gyula nyomán 1994). Azon családoknál van, amelynek az összes keresménye nem elég a pusztán fizikai erőnlétük fenntartásához. Általában: ahol a minimális szintű önfenntartás nehéz.

Relatív szegénység: azok létezhetnek a relatív szegénység állapotában, akik nem képesek úgy táplálkozni, öltözködni, ahogy az adott társadalomban szokásos.

A szegénység mai okai:

- munkanélküliség
- adózási rendszer
- alacsony keresetek
- alacsony szociális juttatások

3. A szegénység területi és társadalmi jellemzői

A társadalmi csoportok kilátásait földrajzi elhelyezkedésük életkörülményeik határozzák meg. A szegénység, kirekesztéshez és növekvő szegregációhoz vezet.

A kiszolgáltatott csoportok nehezebben jutnak munkához és bizonyos szolgáltatásokhoz. Míg a szegénység alapvetően az elégtelen jövedelem eredménye, a területi kirekesztés ezen túlmutat, mivel a szegregált településeken és területeken élők sok további lehetőségtől is esznek: tanulási lehetőségektől, az infrastruktúrához és szolgáltatásokhoz való hozzáféréstől.

A terület belső jellemzői:

- a sikeres vállalkozások hiánya
- alacsony foglalkoztatottsági szint *munkanélküliség*
- alacsony képzettség
- emberi erőforrások (egészség, képzettség és jólét tekintetében)
- az épített környezet állapota *házi állapot*
- feszültség a különböző társadalmi csoportok között, rasszizmus és szegregáció
- közszolgáltatások hiánya és minősége.

4. A lakhatás támogatásának lehetőségei

A lakhatás mindenekelőtt olyan alapvető jog, amely a többi alapvető jog és a méltó élet feltétele. Elismeri az Emberi Jogok Chartája és az Európa Tanács Átdolgozott Európai Szociális Chartája, továbbá igen sok európai állam alkotmánya. Ahhoz, hogy az egyén képes legyen beilleszkedni a társadalomba és felépíteni az életét, létfontosságú, hogy fedél legyen a feje felett.

- lakhatás költségeinek finanszírozása (pl.: munkásszálló díj)
- bérelt lakásokba való elhelyezése
- Intézményi elhelyezés
- *24 órában* ← Segítségnyújtás a rehabilitáció vagy a tartós elhelyezés átmenetében, a házi segítségnyújtás és az egyéni esetkezelés módszereivel
- lakhatás támogatása, konténerekben

5. A tanulás segítésének lehetőségei

- napközi, illetve tanulószobai ellátás.
- Étkezési támogatás (fedezete: normatív és rászorultság támogatás és gyermekjóléti támogatás).
- Alapvető tankönyveket és taneszközöket biztosítása.
- fejlesztő órák, felzárkóztató foglalkozások, szocializációs foglalkozások, szocializációs – konfliktuskezelő - tanulási módszertanító foglalkozások, kommunikációs fejlesztő foglalkozások.
- A könyvtár, mint az önálló ismeretszerzés forrása igyekszik pótolni a családi környezet hiányosságait.
- kis létszámú tanulócsoporthok
- Logopédus, pszichológus, Nevelési Tanácsadó szolgáltatásai

6. A családi nevelés előnyei

- Személyesség
- Kölcsönösség
- Kapcsolatok erőssége
- Értékek, szabályok, elvárások közvetítése
- Légkör
- Kommunikáció

- Én-lepő
- Szeret, Bizalom
- Világról elhódolt kép
- Családmódelel

7. Szocializációs és értékűtközések

tanulás fontossága intézmény ↔ nagy múlt
szülői terheltség társadalom ↔ -u

8. A kötődés és a biztonságérzet összefüggése / Biztos és 1 1/2 éves gyermek /

Az anya-gyermek kapcsolat jelentősége a személyiség fejlődésében

Kötődés: a csecsemő azon hajlamát nevezzük így, hogy bizonyos emberek közelségét keresse, és hogy ezek mellett az emberek mellett biztonságban érezze magát. Az anya jelenlétéből származó biztonságérzet nem valószínű, hogy az anya tápláló szerepéből fakad. Majomkísérletek arra mutatnak, hogy a kötődés túlmutat a táplálkozási szükséglet kielégítésén. Drótanya (tejjel), szőronya kísérlet. Függetlenül a tápláléktól a majmok inkább a szőronyán csimpaszkodtak és ide menekültek. Ám a műanyán nevelt majmok furcsán viselkedtek felnőtt korban. Nem tudtak kapcsolatba lépni más majmokkal és szexuális válaszaik sem voltak megfelelőek. Az emberi csecsemő anyjához való kötődése is hasonló funkciót szolgál.

A kötődési elmélet szerint ha a gyerekeknek a korai években nem sikerül biztos kötést kialakítani egy vagy több személy irányában, az felnőttkorban a szoros személyes kapcsolatok létrehozására való képtelenséget eredményezhet.

A gyerekeket különböző csoportba sorolhatjuk:

- Biztosan kötődő: azonnal kapcsolatot keresnek anyjukkal, ha megjelenik.
- Bizonytalanul kötődő: elkerülő. Feltűnően kerülik a kapcsolatot anyjukkal, amikor megjelenik. *bárhí meg tudja nyugtatni.*
- Bizonytalanul kötődő: ambivalens. Ellenállást mutat, ha anyja megjelenik.

Vannak gyerekek akik nem sorolhatók ezen kategóriákba ők alkotják a zavarodottak csoportját: gyakran ellentmondásosan viselkednek. Az amerikai gyerekek 10-15%-a ilyen. *ellentmondásos*

9. A beavatkozási dilemma értelmezése az eset kapcsán

Mérlegelni kell gyermek egészséges fejlődésének lehetőségét. / értelmi, szocializációs.. társkapcsolat beillesztés, zavar /

Testétől és nőtől való elválasztás
Még kevésbé jó környezetbe
- Kiegyensúlyozott pozitív kötődés
- Nélkül más az anya-gyermek kötődés
- Előzős, nem működik.

6. Megéri –e az anyának visszamenni dolgozni- bölcsődében elhelyezni 1.5 éves gyermekét?

1. Korai anya-gyermek kapcsolat jelentősége:

Az élet egy korai szakaszában az idegrendszerben mély benyomatok képződnek. Ezt INPRINTINGnek nevezzük. Ha a gyermeket rögtön az anyjára teszik születése után, a baba 1000 anya közül megismeri sajátját az illatáról. Az imprinting kb. 6 óráig tart, az első 10 perc a legfontosabb. A közepesen nehéz szülés a jó, mert a baba akkor tud jól alkalmazkodni. A könnyű szülésnél a baba nem tud felkészülni a születésre. Ezért hagyják a nőket császármetszés előtt vajúdni. A nehéz szülésnél a baba is és a mama is elfárad. Koraszülésnél a korai kötődés kialakulása sérül. Kérdés továbbá az is, hogy a mama érti-e gyermeke jelzéseit (éhes, fáj a hasa, unatkozik)? A babákat nem szabad sírni hagyni, mert az ösbizalom eltűnhet a babából. Testközelség, érintés, folyamatos beszéd a babához, arcára nézés nagyon fontos.

2. A biztonságérzet kialakulásának feltételei. Maslow szükségletpiramisa alapján a második legfontosabb szükségletünk a biztonsági szükséglet, azaz a fizikai védetség, kiszámíthatóság. A gyermeknek nagyon fontos a biztonság, kiszámíthatóság, állandóság. A biztonságos-nyugodt környezet hiányában a gyermek testi-érzelmi-érzelmi fejlődése lelassul, esetleg megáll. *Szűz*
A gyermek agresszívvá válhat, de apátiba is torkollhat ez az állapot.

3. A kötődés kialakulásának feltételei:

Tudományos kísérletekkel vizsgálták az anya-gyermek kötődést.

A kötődés egy rendkívül speciális, egyedi kapcsolat az elsődleges gondozó személlyel - az anyával. További társas kapcsolatok alapja.

Sigmund Freud szerint az anya-gyermek kapcsolat lényege az etetés-szoptatás.

Harlow kísérlete ezt megdöntötte, szerinte az anya-gyermek kötődés alapja nem az evés, hanem a testi-érzelmi kapcsolat.

A kötődés egy speciális, egyedi kapcsolat az anyával. A további társas kapcsolatok alapja. Ericsson szerint az első életév meghatározója a későbbi viszonyulásnak. Ilyenkor fontos szerepe van az anyának, fontos a kettejük kapcsolata. Ekkor alakul ki az ösbizalom, vagy a szenvedéssel teli ösbizonytalanság.

Spitz szerint az emberi lény egészséges testi-érzelmi fejlődéséhez szükség van erős emberi kötődésre. Ennek hiányában kialakul az ún. hospitálizáció.

A korai kötődés az első 6 hónapban alakul ki, melynek hiánya a későbbi személyiségzavar alapja lehet.

4. A kötődés és a biztonságérzet összefüggései: A biztonságos kötődés alapfeltétele a derűs, kiegyensúlyozott, nyugodt, szeretetteljes légkör. A gyermek akkor tud biztonságosan kötődni édesanyjához, ha ezek a feltételek adottak. Biztonságosan kötődő gyermek képes elfogadni a haragot.

5. A társas kapcsolatok jelentősége a kisgyermek életében: A társas kapcsolatok iránti igény már egészen kicsi korban jelentkezik. A gyermek a kortársakkal együtt eltöltött játék alatt tapasztalatokat szerez, megismeri a világot, s az addigi tapasztalatai kibővülnek. Figyelel kortársai játékát, akarva-akaratlanul saját játékába beépíti a számára elfogadható elemeket. Már nem csak közvetlen környezete lesz rá hatással, hanem vele közel egykorú társai is. Ez fontos a szocializáció szempontjából, fontos az identitása kialakulásában, ill. az érzelmi fejlődését tekintve is rendkívül nagy húzóerővel bír.

6-7-8:Az elválás segítése, a kisgyermek megnyugtatósának módszerei:Összegzésképpen elmondható: az anya-gyermek kapcsolat a legszorosabb kötelék kell hogy legyen.Ezt el kell mondanunk az édesanyának, hogy mi tudjuk, hogy ő a legjobbat szeretné gyermekének,azonban arról is biztosítanunk kell, hogy mi szintén a legjobbat szeretnénk neki. Fontos, hogy bizalmi kapcsolatot alakítsunk ki az édesanyával. A benne lévő kételyeket így képes lesz elmodani nekünk,és kérdéseire így adekvát választ tudunk adni.

Az édesanyát kellő információkkal kell ellátnunk.Informálnunk kell arról, hogy intézményünkben a bölcsődei gondozás-nevelés miként zajlik.Biztosítanunk kell affelől, hogy a bölcsőde egy nyitott intézmény,ahová bármikor bejöhet.

Az anyától való elválást nagymértékben megkönnyíti az anyával történő fokozatos adaptáció,mely mind az anya mind a gyermek számára nagyon fontos.

A társgondozónővel együtt történő családlátogatás megkönnyíti a gyermek vele való kapcsolatát.Így talán könnyebb lesz a gyermek számára az anyától való elválás a saját gondozónő hiányában is.(a saját gondozónő jelenléte a beszoktatásnál kifejezetten nagyon lényeges!)

Fontos a gyermek mielőbbi megnyugtatósága:kellő odafigyeléssel,szeretettel,türelemmel, empátiával ez fokozatosan sikerülni fog.Lényeges,hogy egy számára kedvenc játékát elhozza magával a gyermek, mert az sokat segít a megnyugtatósában.Próbáljuk valamivel lekötni a figyelmét, beszélgessünk vele,hátha akkor ő is mesélni kezd valamiről.Ha sokat tudunk a gyermek szokásairól, kedvenc játéktevékenységéről,vagy egy eseményről, ami a gyermek számára nagyon fontos,akkor könnyebb lesz közelebb kerülnünk hozzá.

Ha a gyermek érzi,hogy szeretettel közeledünk felé, előbb-utóbb feloldódik,s megtalálja a számára érdekes játékot ami elfeledteti szomorúságát.A fokozatos beszoktatás alkalmával pedig tudatosul a gyermekben,hogy édesanyja mindig érte jön és hazaviszi.

Gyermekellátási

6. kikel a kikel arról mely hogy...

1) - Kétféle névelő is rakható a kereső aya-ny. tapasztalásokról
Bowlby, Ainsworth, Spitz, Karlow

A nevelési kialakulásban döntő szerepet játszik az aya-nyel
Taps. minősége, a ritmus való étekezés. Ennek fontosságára
kétféle névelő vizsgálata is rakható. Először említsem Karlow
megfigyeléseit: (szó - és cselekvés közötti szinkronizáció)

Kermann Jure, aki rámutatott arra, hogy a megkaparintási
otthon otthon van jelen az hízelgetés, hogy a étekezés segítse.
(otthon otthon, megkaparintási)

Bowlby azt mondta, hogy az étekezés elméleti étekezés
pet tulajdonát a étekezés nevelés, ami felé a cselekvés
étekezés étekezés étekezés étekezés
Meg kell említeni, hogy a étekezés étekezés étekezés
étekezés étekezés. *

2. - A étekezés étekezés...
alapfeltevése a étekezés. Az étekezés étekezés étekezés
gát a étekezés.

3) - étekezés étekezés - az aya mindig jelen legyen.
jó étekezés az étekezés - a étekezés is. étekezés: étekezés
étekezés, étekezés, étekezés étekezés étekezés. étekezés étekezés
étekezés

4) étekezés étekezés étekezés:
a étekezés étekezés étekezés étekezés, (étekezés) étekezés,
étekezés étekezés étekezés, étekezés étekezés étekezés,
étekezés a étekezés étekezés, étekezés étekezés étekezés,
étekezés étekezés étekezés étekezés, étekezés étekezés étekezés,
Ei kell étekezés étekezés a étekezés étekezés.
étekezés étekezés étekezés, étekezés étekezés étekezés, étekezés
étekezés.

5) étekezés étekezés:
étekezés, étekezés étekezés, étekezés étekezés étekezés
⊕ étekezés az étekezés

Megéri étekezés, étekezés nem étekezés, étekezés étekezés étekezés étekezés
étekezés étekezés.

Ainsworth: 12-14 hónapos étekezés étekezés az étekezés étekezés.
étekezés étekezés étekezés, étekezés az étekezés is.
Hátszín: étekezés étekezés: étekezés az étekezés.
étekezés: étekezés az étekezés, étekezés az étekezés
étekezés nem étekezés

Kortárskapcsolatok csecsemő- és kisgyermekkorban. A társak jelentősége a csecsemő és kisgyermek életében. Az együttes élmény, az együttléttől az együttműködésig

A szociális alkalmazkodás speciális területe a társakhoz való viszony, a kisgyermek kapcsolata társaival. A csoportban azonos korúak a gyermekek, azonosak az érdekeik.

Megfelelő személyi kapcsolattal azonban örömforrás lehet a csecsemő és kisgyermek számára.

4-5 hónapos csecsemők egymás felé fordulnak, nézik egymást, kezüket, lábukat fogdossák.

5-6 hónaposak nevetnek egymásra, társuk felé nyúlnak, egymás felé kúsznak, másznak.

A második félévtől tárgyakon keresztül kerülnek kapcsolatba egymással, 9 hónapos kor körül már egymást utánozzák. 10 hónapos korban nyújtja a játékot, igazi átadási szándék nélkül:

A 2. évben hancúroznak, egymást gyömöszölik, színesebb, gazdagabb a játék, de több a konfliktus. 1,5-2 éves gyermekek gyakran bántják síró társukat. Féltekenyek, de féltekenység csak ott nincs, ahol nincs meg a jó személyes kapcsolat felnőtt és gyermek között.

Ezután békésebb időszak következik, megjelenik az egymással törődés, emlegetik a távollevőt. A társkapcsolatuk tükrözi, hogy a felnőtt hogyan bánik velük. Mechanikus bánásmódnál sokkal több és durvább a konfliktus.

A 3. évben gyakori az egymással beszélgetés, a magányos játék előfordulása magas marad, de a közös játék egyre összetettebb. Erre a korra a fizikai agressziót felváltja a verbális: sikítás, sírás, veszekedés.

a társkapcsolatokat a játék helyzetben lehet a legjobban megfigyelni. Mérei óvodásokat, Vincze Mária pedig a 3 év alatti korcsoportot figyelte meg.

Mérei Ferenc kategóriái:

- ◇ magányos semmittevés
- ◇ magányos játék
- ◇ csoportos együttlét együttes tevékenység nélkül
- ◇ együttmozgás
- ◇ tárgy körüli összeverődés
- ◇ összedolgozás
- ◇ szervezett együttes tevékenység

Vincze Mária kategóriái:

- ◇ nézés, mosoly, hangkapcsolat
- ◇ kontaktusfelvétel mozgással
- ◇ testi kontaktus
- ◇ tárgy elvevés
- ◇ adás-nyújtás
- ◇ utánzás
- ◇ együttes tevékenység
- ◇ verbális kommunikáció
- ◇ felnőtt magatartás társakkal.

Először a kezébe, mi tudást kialakuló D.
En kiadást próbálok

A gyermekek között kialakuló lehetséges konfliktusok, ezek megelőzése és kezelésének módja

Ahol több gyermek van, ott elkerülhetetlen - természetes jelenség - a konfliktus. Nem mindig abból adódik, hogy a gyermekek rosszak, agresszívak.

Oka lehet, hogy a gyermek akar valamit, megkívánja a másik játékát, nehezen tud ellenállni, lemondani róla. Véletlenségből, figyelmetlenségből is adódhat (hátralép, feldönti véletlenül a másik építményét). Gyakori azért, mert még nem tanulták meg az egymás közötti magatartást, pl. hogyan kell valamit elkérni. Egyéb ok az agresszió, a düh, indulat, ezekre adott nevelési módok. Lehetőleg ezeket a konfliktusokat meg kell előzünk, csökkenteni kell. Elegendő hely, közkedvelt játékok mennyiségének számontartása, biztosítása, a konfliktust okozó egy-egy tárgy kivonása a csoportból.

időben észrevéve megelőzhető a konfliktus, sem magára hagyni sem azonnal közbelépni nem helyes. Azonnali közbelépéssel a gondozónő felmenti a gyermeket az önvédelem szociális kidolgozása alól, a gyermekek később is számítanak közbelépésére. Kicsit hagyni kell őket, hogy egymás között próbálják megtalálni a megoldást. Ha elveszti a békés jellegét, akkor azonban közbe kell lépünk, mégpedig úgy, hogy ezzel ne fokozzuk a konfliktust.

Nem az a cél, hogy igazságot osszunk, ekkor5 mindenképpen valamelyik fél sérelmet szenved. A beavatkozásnál sem helyette oldjuk meg, ezt hagyjuk a gyermekekre.

Nagyon sokszor elegendő, ha a gondozónő odanéz, ha a szemében benne van a helytelenítés, emlékeztet a szabályra, mindkettőhöz szól, nem csak a helytelen magatartást erősíti meg.

A konfliktusok megelőzését, megoldását segíthetik az egyszerű szabályok, amelyeket rendszeresen betartatunk a gyermekekkel. Ilyenek a testi épséget védő szabályok (játékkal nem lehet verekedni), a játéktárgyakat óvó szabályok (mesekönyv tépése), a nyugodt játékot biztosító szabályok (azé a játék, aki először leveszi).

A szabályok jelentősége a helyes viselkedés kialakulásában van, segíti az egymás mellett élést. Nagyon fontos, hogy ezek a szabályokból ne állítsunk túl sokat, ne legyen öncélú, a mindennapokban fokozatosan kell felállítani (figyelembe véve a gyermek fejlettségét), egyszerűek és konkrétak legyenek, mindkét gondozónő tartsa be.

Ha a gondozónő nem vesz tudomást a gyermekek közötti összeütközésről, akkor a gyerekek durvák lesznek egymáshoz, a gyengébb gyermekek védtelenné válnak. Nem helyes azonban a másik véglét sem, az ilyen csoportban a gyermekek gyakran és könnyen sírnak, tekintetük azonnal a felnőttet keresi. Emellett másként viselkednek, ha érzik, hogy a felnőtt jelen van, és másképp, ha nincs.

Gyakori, hogy a csecsemők hempergőben egymásra másznak, ha az alul levő közömbös, vagy éppenséggel nevetgél, nincs szükség segítségre. Ha viszont ez kellemetlen neki, akkor előbb szóljunk a rámászóhoz, a szenvedő félnek pedig javasoljuk, hogy guruljon el. Ha ez nem eredményes, akkor válasszuk szét őket. Mindenképpen tegyük be a hempergőbe mászó párnát, dobogót.

Különösen sok hozzáértést kívánó feladat a játszó gyermekek közötti konfliktusok megoldása. Ha a gondozónő nem vesz tudomást a gyermekek közti összeütközésekről, ha észre sem veszi, akkor magukra hagyja őket, ezáltal lemond arról, hogy megtanítsa őket a társaikkal kapcsolatos helyes magatartásra. Ilyen nevelő mellett a gyerekek védtelenek, kiszolgáltatottak. Az állandó azonnal közbelépés hatására azt megszokják a gyerekek, könnyen és gyakran sírnak. A gyerekeknek akkor kell segíteni a konfliktusaik rendezésében, ha szükségük van a segítségre. Ha egymás közt el tudják intézni sérelmüket, vagy az egyik gyerek nem érzi sérelmesnek, ami vele történt, akkor felesleges beavatkozni. Óvakodni kell az igazságtevéstől és attól, hogy arra tanítsuk a gyereket, hogy a felnőtt tudja csak megoldani helyettük a konfliktust. Igazságtevés nem célszerű, figyelemelterelése pozitív legyen.

A kisgyermek szocializációja. Az akarat fejlődése. A belső szabályozó rendszer kialakulása

A szocializáción a társadalomba való beilleszkedés folyamatát értjük, szabályok, értékek, viselkedésformák és szerepek elsajátítása. Minta csak olyan személy lehet, aki érzelmileg közel áll hozzá. Egész életen át tartó folyamat, színterei a család, a kortárs csoportok és az intézmények.

Az akarat fejlődés és az éntudat fejlődése elválaszthatatlan egymástól, megjelenését a gyermek fokozódó önállósodási törekvéseinek idején fedezi fel a felnőtt. A gyermek akaratilag megnyilvánulásai azonban nem egyik napról a másikra jelennek meg.

A kisgyermek akaratára jellemző, hogy a céltudat megjelenik, de hiányzik a cselekvés következményeinek mérlegelése, hiányzik a motívumok harca. A cél megfogalmazását azonnal követi a megvalósítás kísérlete. Nincs akaratilag kitartás, tevékenység közben maga a tevékenység

célja is gyakran változik. Ha nem sikerül elérnie célját dühös, de nem küzd érte tartósan, nincs akaraterő - ami képes lenne az érzelmileg kevésbé alátámasztott motívumok győzelmét előidézni. Az újszülöttnak meg kell tanulnia alkalmazkodni környezetéhez, a körülötte élő felnőttek életéhez. Ez az alkalmazkodás eleinte egy megszokás, majd az önállósodási időszakban válik egyre inkább szociális feladattá. Ez együttműködést igényel, kisgyermekkorban egyre több viselkedési szabályt kell elsajátítania. Ezek között nagyon sok a tilalom.

Az első időben közvetlen utasításra tartja be őket, a tiltó jelenlétében. Az, hogy a felnőtt utasításait annak távollétében is betartsa igen nagy feladat a gyermek számára.

A szabályok betartását a büntetéstől való félelem vagy a jutalom reménye tartja fenn. A szeretett felnőtt kedvéért kezdetben hajlandó betartani a szabályokat. Ha ezek egyértelműek, reálisak és egymásnak nem ellentmondóak, akkor egyre inkább belsővé teszi a felnőtt normáit, interiorizálja - s ezek belső parancssá, viselkedését befolyásoló normákká válnak.

a gyermek és a felnőtt között konfliktus alakulhat ki az akarati működés és a belső szabályozórendszer kialakulása során. Nagyon befolyásolja ezt a folyamatot a nevelő attitűdje. Fontos, hogy ha a lehetőségeket megkapja a választásra, döntésének gyakorlására és a döntés következményeinek mérlegelésére - ez a konfliktus nem látványos, feltűnő. Az érzelmi kapcsolat átsegíti az ellentmondásokon a gyermeket és szinte észrevétlenül interiorizálja a szociális szabályokat, értékeket, normákat.

A gyermek választási lehetőségeinek és döntési szabadságának szerepe és helyes értelmezése a felnőtt és gyermek kapcsolat és szocializáció szempontjából. Konfliktushelyzetek felnőtt és gyermek között, azok okai, helyes kezelésük.

Szocializáción azt a fejlődési folyamatot értjük, amelyek során az életét kizárólag biológiai lényként kezdő újszülött fokozatosan társas lényvé válik, olyan sajátosságai alakulnak ki, amelyek képessé teszik a társadalmi együttélésre, a szociális beilleszkedésre. A szociális tanulás az egyén és környezetének egymásra hatása során valósul meg.

A gyermek kompetencia igénye: vagyis az az intenzív igény a készítés, ami a gyermekben, mihelyt járni és környezetének tárgyaival manipulálni tud, megmutatkozik. E kompetenciaigény mutatkozik meg abban a jelenségben, amikor a kisgyermek számára fontos, hogy részt vegyen a felnőttek munkájában, önállóan és egyedül tevékenykedhessen, nem csak játékaival, hanem környezetének, a felnőttek világának tárgyaival is. A kompetenciaigénnyel kapcsolatban megnyilvánuló szülői magatartást kompetenciakészítésnek hívják. A felnőtteknek ez a beállítottsága a gyermekek önálló cselekvései vágyát illetően rendkívül változatos. Ha a szélsőségeket vesszük lehet bátorító, megengedő és elutasító, tiltó.

Lásd előző tételben.

Végül is ez a folyamat elvezet oda, hogy az egyik esetben a gyermeknek önmagáról pozitív képe alakul ki, úgy érzi, hogy ügyes, kivívja a szülők bizalmát, míg a másik szélső esetben az önmagáról alkotott kép negatív lesz, tele szorongással. A gyermekben ezek hatására pozitív, ill. negatív énkép alakul ki.

A legmegértőbb szülő is korlátozni kényszerül, hogy a gyermek bizonyos tevékenységeiben, bizonyos kívánságai megvalósításában reális veszélyeket elkerüljön, és bizonyos viselkedési és magatartási normákat elsajátítson. Mindezt úgy kell tenni, hogy a gyermek ne kiszolgáltatottnak érezze magát, hanem azt, amit egy 4. éves kisfiú így fejezett ki "Én azt csinálom, amit akarok és amit te megengedsz". Kezdetből fogva lehetővé kell tenni a gyermeknek a választást, amiben csak lehet. Ez segíti elő a döntés felelősségének kibontakoztatását. A folyamatos utasítások és tiltások nem megengedhetők. Fontos feltétel a stabil, szoros kapcsolat kialakítása.

Belső szabályozórendszer kialakulása: önkontrollnak nevezzük, kicsi kortól fokozatosan alakul ki, három szinten:

2 éves korban kezdődik, elkezdünk szabályozni "nem szabad", általa a gyermeket védjük, mert hasznos lehet bizonyos dolgoktól megtanítani, félni. A viselkedési kontrollt egy külső személy gyakorolja, a szabályozás közvetlen jutalmazással, vagy büntetéssel történik.

A szabályos viselkedés már akkor is működik, ha külső személy már nincs jelen, a büntetéstől való félelem, ill. a jutalmazás öröme tartja fent a helyes viselkedést.

Helyes magtartás a jutalom reménye nélkül is fenn áll, mert a cselekedet önmagában hordja a jutalmat. A norma belsővé válik, belülről érez elégedettséget v. elégedetlenséget, ami a cselekvésből fakad.

Az éntudat kialakulása.

Énnek nevezzük az önmagunkról való tapasztalatoknak, ismereteknek a rendszerét, testünkről, képességeinkről, élményeinkről megőrzött tudást.

Az énről és a másiktól való tudás kb. egyszerre alakul ki, az énefejlődés két fonalon halad. Az egyik a testséma kialakulása, a másik a társas történések közvetítése, önmagunkról való tapasztalatok rendeződése.

Az önmagáról való tudást külső minta közvetítésével, a másik közvetítésével szerzi meg a gyermek. A csecsemő már az első hónapokban figyeli a környezetében élő személyeket. A második hónapban a felnőtt megjelenése sajátos reakciót vált ki, felélénkül, egész testére kiterjedő aktivitás figyelhető meg, ez a szociális kapcsolat készség jele. A felnőtt válasza, öröme megerősíti, jutalmazza és ezáltal ismétlésre ösztönzi.

a harmadik hónapban megjelenő szociális mosoly döntő lépés, már valamifajta különbséget tesz önmaga és a másik személy között, minden fölé hajló arcra reagál. Egyre inkább kitüntetett figyelmével az emberi arcot, figyeli és követi tekintetével a környezetében lévő személyeket. Még általában passzív, aktivitása nagyrészt válaszadásokra szorítkozik.

6 hónapos kor körül megváltozik viselkedése, a mosoly már csak megkülönböztetett személynek szól, ismeretlen személyre adott reakcióiban megjelenik a tartózkodás, majd a félelem. Egyre gyakrabban kezdeményez aktívan kapcsolatot, hívó hangot ad, a figyelmet magára vonja, játékokat kezdeményez, utánozni kezdi a környezetét.

a 8-9 hónapos korban kezdődő játékokban (kukucs, kérem, adom-veszem) lehetővé válik az én formálása, az ének a másiktól való megkülönböztetése. Ezekben hol alanya, hol tárgya a cselekvésnek, a szerepek cserélődnek, de a szereplők elkülönült állandók. A gyakorlás során megtanulja kiemelni magát az egymást követő helyzetekből.

a mozgás-manipuláció fejlődésével eljut a tárgyak és saját tevékenységének elkülönítéséhez, a tárgyról való leválás a testvázlat kialakulását eredményezi. A tükör előtt először csak a másik személyt ismeri fel, kb 1 éves korában már önmagát is. A járás, beszéd és a bővülő önállósodási törekvései egyre inkább a hatni tudás képességével gazdagítja.

Az utánzás során először csak egyszerű mozdulatokat, hangot, gesztust tud utánozni, később már bonyolult cselekvéseket, viselkedési egységeket. Az emlékezés fejlődésével a modell jelenléte nélkül is képessé válik arra, hogy utánozza.

Figyeli társait, ismerkedik velük, utánozza mozdulataikat, felébred a kölcsönösség élménye. A társak jelenlétében határozottabban éli meg önmagát. A pillanatnyi helyzet a döntő, amely a reakcióit kiváltja, a társak egyénisége még elmosódott. Viselkedését a felnőtt jelenléte megváltoztatja, két éves koráig jól együttműködik a felnőtellel, elfogadja a felnőtt javaslatait, akaratát.

a 3.évben egyre inkább gyakorolni akarja az alakuló én funkcióit, az énérvényesítés során szembe kerül a felnőtellel, mivel az én és a másik még csak részben különül el. Így alakulnak ki azok a helyzetek, amelynek során akarata, elképzelése nem mindig elégülhet ki, ezért az énélmény frusztrációja jellemzi ezt az időszakot.

Az utánzás során épül be az utánzott minta, belsővé válik, azonosul a modell személyével, érzelmeivel, normáival, értékeivel. Az azonosulás során jut el az én megkettőződésig, a reális kép mellé környezeti hatásra kialakul az eszményi, ideális énképe is (5-6 éves korára).

Az énefejlődés főbb állomásai, megnyilvánulási formái.

Az újszülött még nem tud önmagáról, énjének nincsenek határai, egyetemes én van. Teljes léte még a környezet gondoskodásától függ. Az én és a külvilág két úton válik szét. Az egyik a testséma kialakulása, a másik a társas történések közvetítése, önmagunkról való tapasztalatok rendeződése.

Az első szakaszban kb.8 hónapos korig az anya és gyermeke közti fiziológiai szimbiózistól a szociális mosolyon és differenciált mosolyon keresztül eljut a 8 hónaposok szorongásáig.

A második szakaszban kapcsolatai differenciálódnak, az kezdetén találkozunk a szeparációs félelemmel, erős dependens kötődéssel, mely a mozgás, tapasztalat gyűjtés során lazul. Egyre jobban távolodik az anyától, a fizikai közelség igényét felváltja az érzelmi dependencia.

A harmadik szakaszban kialakul a verbális kommunikáció, tovább szélesedik kapcsolati köre, erőteljessé válik az utánzás. Itt az én még nem különül el a másiktól.

A negyedik szakaszban - a harmadik év elején - már kiterjeszti önmagát másokra. Azzal helyezkedik szembe, akihez érzelmileg a legközelebb áll. Az én határainak megszilárdulása a 3.év végére történik.

Megnyilvánulási formái az önállósodási törekvések, az egyes szám első személy használata, birtoklási vágy, saját tulajdon.

Elősegítése: választási lehetőség, saját tulajdon, személyes megszólítás.

Fokozatosan ismeri meg önmagát. Csecsemőkorban egyenként ismerkedik testrészeivel, lassanként alakul ki elképzelése saját magáról, mozgásáról, mozgásirányításáról. A családban

betöltött helye, élményei, múltja, jövője - másokhoz és mások öhozzá való viszonyát befolyásolja. Figyel a nevére, felismeri magát a tükörben, ragaszkodik a tulajdonához, fejlettebb fokon szóban ki is fejezi (ez az enyém). Az én is akarom, én egyedül az önállósodási törekvéseinek színterén jelentkezik, ezek elnyomása éntudatra ébredésének folyamatát akasztja meg. Fokozatosan alakul ki az a képessége, hogy több lehetőség közül válasszon, később bonyolult célokat tűz ki maga elé, ehhez pedig kitartó akaratra van szüksége.

A szülő, nevelő magatartása nagymértékben befolyásolja, hogy milyenné válik a gyermek éntudata, énképe.

A pozitív kompetencia-készítés elfogadja a gyermek önállóságát, bátorít. Feltételezi, hogy képes rá a gyermek, pozitívan elismeri. Válogathat, dönthet, megismeri a sikert és a kudarcot, ezekre kidolgozza a megfelelő reakciókat. Akaratát érvényre juttathatja - bizonyos szabályok betartása mellett - a környezet normáit, szabályait, értékeit interiorizálja. Kialakul a belső kontroll, cselekvéseinek következményeit vállalja, önálló, céljait megtartja, kivárja a lehetőségeket, társadalmilag elfogadott utat választ.

A negatív énkép kialakulásához vezet, ha a felnőtt elutasító, negatív értékelést közvetít. A "kicsi, ügyetlen gyermek" egy ideig próbálkozik, majd feladja, mert nincs sikerélménye, passzív lesz. Nem önmaga szervezi az életét, később azonban sodorható lesz, kritikátlanul alkalmazkodik az erősebb akaratú társhoz. Kudarc esetén azonnal bűnbakot keres, én-gyenge, célját indulati síkon vezeti le.

Az éntudatosodásban és a szociális kapcsolatok alakulásában a környezeti hatásoknak döntő - domináns - szerepe van.

A csoporthelyzet kedvezőtlen hatása az éntudat kibontakozására. Az egyéniség elszürkülése és a csoportban való felszívódás veszélyei a bölcsődében és csecsemőotthonban.

Nem személyiségük szerint foglalkoznak velük, fontos a felnőtt magatartása, az hogy komolyan veszi a gyerek döntéseit, választásait, támogatja és elfogadja azokat, ismerve a gyerek reakcióit, segít neki a következmények előrelátásában. Lényeges, hogy a háttérben lévő gyereket előtérbe helyezzük. A gyerek életének természetes közege, a fejlődésének legbiztosabb háttere a család. Az intézmény veszélyezteti a gyermek fejlődését:

- ◊ A személyes kapcsolat hiánya esetén érzelmi elsivárosodáshoz vezet. A személyhez szóló szeretete,
- ◊ A biztonságérzése nélkülözhetetlen az egészséges fejlődéshez.
- ◊ Az élet folyamatosságának hiánya. A csecsemőotthonba kerülő gyereknél a múlt külön szakaszra bomlik, ez élettörténet egysége megszakad.
- ◊ Változó személyi, tárgyi környezet
- ◊ Az élet uniformizálódása, az egyén szükségletei, életritmusai, vágyai korlátolt formában elégülnek ki
- ◊ Tudatos választás lehetősége csökken
- ◊ Szabályok túlzott felállításuk akadályozza az önálló tevékenységet
- ◊ Letöri az akarat megnyilvánulásait, a gyerekek nem lehet akaratuk.
- ◊ A csoportban való felszívódás veszélye nagy, amelyben a csoportot és nem a személyt ítélik meg. Az egy gyerek a csoport része, a csoportról alkotott vélemény nem járul hozzá az éntudat működéséhez. A csoportban a gyerekek különbözőképpen viselkednek, vannak erőszakosabb és visszahúzóbb gyerekek. Az erőszakosabb gyereknél az éntudat kompetenciája megfelelően működik, megtalálja a módját az "én" érvényesítésében. Visszahúzó: nem mer kompetens lenni, ráhagyatkozik a felnőttre, bizonytalan, önálló kezdeményezése nincs, semlegesség, utolsóság is jó neki.

Az egészséges fejlődés feltételei:

- ◊ személyes, állandó kapcsolat kialakítása
- ◊ egyéni megismerése a gyerekeknek
- ◊ saját tulajdon
- ◊ szabad választás
- ◊ folyamatosság biztosítása
- ◊ speciális szerep biztosítása
- ◊ önállóság lehetősége
- ◊ egyéni foglalkozás

A bölcsődébe járó gyermek könnyebb helyzetben van, hiszen ő "hazamegy" - nehézségek ott is vannak azért: a gondozót meg kell osztani társaival, alkalmazkodás kényszere, pl.: napirendhez, konfliktusok kezelése.

Elszürkülés veszélye: a gyermek tizedmagával van a csoportban, ilyen körülmények között lehet, hogy nehezen tud kibontakozni az egyénisége.

A bölcsődében és csecsemőtthonban olyan gyermeket kívánunk nevelni, akik jól be tudnak illeszkedni a közösségbe, konfliktusokat el tudják viselni, erős énjükkel tudatosan alkalmazkodnak a közösséghez, jól érzékelik magukat, az egyéni érdekeiket alá tudják vetni a közösség érdekeinek. A körülmények jó meg szervezésével, odafigyeléssel segíthetünk a gyerekeknek.

Az egyéni szükségletek figyelembevételének, és a gyermek akaratú megnyilvánulásai támogatásának a jelentősége és lehetőségei csoportban nevelkedő gyermek egészséges éntudat-fejlődésének előmozdítása érdekében.

A tudatos választás szembetűnő 1 év körül főleg a játéktárgyak közül. Ekkortól védi meg játékát, ragaszkodást mutat, keresi az adott tárgyat. Majd később egy bizonyos dologhoz ragaszkodik, pl.: 8 kerékpár közül ő csak az egyikhez. 2, 5 éves korra jellemző játékszedegetés közben a tevékenység szervezése. Két örömteli dolog közötti választásnak és a jó-rossz dolgok közötti választást is meg kell tanulnia. A nevelő, aki lehetőséget ad a tudatos választásra, nemcsak a kompetens viselkedés kialakulását segíti, hanem az éntudat kialakulását is. A nevelő lehetőségeket teremt meg a tudatos választáshoz. Fontos a felnőtt magatartása, hogy komolyan veszi a gyerek döntéseit, választásait, támogatja és elfogadja azokat, segít a következmények előrelátásában. Az önállóság élvezete is nagyon jó lehetőség arra, hogy átélje cselekvéseit. Önállóság és a kompetencia szorosan összefügg, lehetőség önmaga megismerésére. A gondozási műveletek kiváló alkalmak arra, hogy a gondozónő minden gyerek számára tudjon lehetőséget biztosítani a próbálkozás lehetőségére. Káros, ha az önállóságot a felnőtt követeli, feladatként állítja fel, így elveszti örömét és gyengítik a gyermek tapasztalatait. Az akarat érvényesítése sok konfliktus forrása lehet a felnőtt és a gyerek közti kapcsolatban.

Alternatíva felajánlása. A tudatos választás bizonyos jelei 1 éves korra jellemző, mintegy előkészíti, hogy a gyerek a tárgyakkal való cselekvése révén kompetens legyen.

Kell hozzá: - biztonságos környezet, ahol a gyerek szabadon tevékenykedhet, pozitív élményeket szerezhet. A felnőtt vezető szerepe, hogy a veszélyektől való óvás ne tiltással történjen, mert féltő hogy a felnőtt-gyerek kapcsolatban túl sok lesz a tiltás, ez bizonyos negatív üzenet, ha ez határozza meg a kapcsolatot, ez megromolhat. Ez a veszély intézetben gyakoribb: mert a sok gyerek között akaratlanul is nagyobb a balesetveszély. Ennek elkerülése céljából a környezetet változtatni kell. Pl.: ha feláll a mászólétrára, nem azt mondom, hogy ne balettozz rajta, hanem füves területre állítom, hogy kisebb puffanással gyakorolhassa az egyensúlyozást. Olyan játék biztosítása, amellyel saját elképzelése szerint játszhat. Azok a játékok jók, amelyek többféle tevékenységre jók. pl.: fakocka - gyűjtögetheti, állíthatja, sorba rendezheti, színeket válogathat, formákat azonosít. Arra mindig gondolni kell, hogy sorozatos kudarc ne érje a gyereket. Pl.: egy kezdő építőnek a kisméretű kocka nem alkalmas.

Időtényező: maga dönti el, hogy meddig foglalkozik a kiválasztott tárggyal. Ha ez a játék szabadság tisztelete meg van a felnőtt részéről a gyerek már kicsi korában is tökéletes biztonsággal méri fel a lehetőségeit. Maga választ célt, módot, időt. Magának állít mércét, de mindig akkorát, hogy át tudja ugrani. Ehhez olyan felnőtt szemlélet szükséges, aki örülni tud a gyerek elmélyült játékának, örömeinek. Mindehhez kell a felnőtt tartózkodó jelenléte, nyugtázó, együttműködő partneri jelenléte.

Rossz, ha a felnőtt választ a gyerek helyett játékot, nem ad neki választási lehetőséget. Az együttjátás veszélye, hogy a felnőtt könnyen belemelegszik nem a gyerek érdeklődését követi. A gyerek más által kitűzött célra hosszabb ideig nem képes figyelni, a maga által kitűzöttre igen. A kapcsolat viszont nagyon fontos a gyerek számára, pillanatok alatt lemond az aktivitásról a kapcsolat kedvéért - rajzolj nekem. Fontos, hogy a felnőtt partner legyen, ne feladatot adjon, hanem partnerként kezelje a gyereket. Ne akarja minden áron ötleteivel gazdagítani a gyerek játékát, hanem arra törekedjen, hogy a gyerek élvezze a játékot. Lényeges, hogy a végén megerősítse a tevékenységet. Pl.: "kifűzted" nagyon ügyes voltál.

Az önállósodási törekvések támogatásának jelentősége a kisgyermek szocializációja szempontjából.

Azt a folyamatot nevezzük szocializációnak, amely során egy kisgyermek a társadalom tagjává válik. Az elsődleges szocializáció a családban zajlik le, itt tanulja meg a gyermek azt, hogy hogyan kell akat kötni, hogyan kell alkalmazkodni. A család egy kis csoport, tagjai érzelmi szálakkal kapcsolódnak egymáshoz. A szerepeket készen kapja, ezek hagyományozódnak. A gyermek ahogyan belenő a családjába, módosítja is ezeket a hagyományokat. A másodlagos szocializációban a szabályokat nem érzelmi alapon működő kapcsolatrendszer közvetíti. Az

elvárások és a követelmények áttételesen és egyre személytelenebbül jelennek meg. A szabályok keményednek és egyre kevesebb az alkalom az alkura. Ez a szocializáció azonban csak az elsődlegesre tud ráépülni.

Az önállósodás nagyon fontos szakasza zajlik le a 3 éves kor előtt. A társadalom elvárásainak teljes mértékben megfelelően fejlődő gyermek három éves korára önállóvá válik. Megtanul önállóan enni, öltözködni. Önállóan tevékenykedik, játszik, szobatisztává válik, helyét könnyen változtatja. Beszédével kapcsolatokat tud teremteni, meg tudja magát értetni környezetével.

Az egészséges szocializáció alapfeltétele a megfelelő személyes kapcsolat az őt gondozó felnőttel. Kapcsolat nélkül nem fog tevékenykedni még a legjobban kialakított környezetben sem. A fenti területeken pedig egyáltalán nem is akar kapcsolat nélkül semmit elérni. Ezért a felnőttnek ezen a területen kiemelkedő a szerepe. A kapcsolatban az együttörülésnek is nagy jelentősége van, aminek nem örül a szeretett felnőtt, ami nem teljesíthető, azt nem engedi, megtagadja, - a gyermek a kapcsolatból ezt magától értetődően fogadja el. A szabályt magáévá teszi, ha mégis ragaszkodik kívánságához határozott korlátot tapasztal.

Időnként a tilalmak miatt haragszik a szülőre, saját haragja azonban nyugtalanná teszi, fél hogy haragjával hasonló érzést vélt ki anyjából. A szeretet megtartása érdekében és az önállósodási vágyaiban a felnőttre akar hasonlítani, így egyre inkább követi tanácsait, nevelődik, szocializálódik. Az önállósodása területén útmutatásokat kap, ezeket elfogadja. Ezen a területen is, de egész viselkedésében megjelennek a felnőtt által reprezentált szabályok.

a gyermek önállósodását úgy kell támogatnunk, hogy ne érezze magát közben kiszolgáltatottnak, alárendeltnek. Amit lehet a legkorábbi időtől ő dönthesse el, azonos értékű dolgok között ő választhasson, így kialakul a dönteni tudás, és a felelősség vállalása is a döntésért.

Az önállósodási területeken kompetensnek érezheti magát, megfelelő felnőtt támogatás mellett. A döntései következményeit saját siker és kudarcélményként dolgozhatja fel. Megfelelő idő biztosításával lehetőséget adunk a gyermeknek, hogy begyakoroljon mozdulatokat, kidolgozza számára leggazdaságosabb, legmegfelelőbb technikákat.

Egyes területeken még kényelmetlenséget is vállal azért, hogy a szeretett felnőtthez minél jobban hasonlítson, hogy olyan legyen, mint ő. (Ilyen például a szobatisztaság.)

az önállósodásba beavatkozás, a túl sok korlátozás, az erőszakosság megfosztja a kompetenciájától, - egy idő után már a gyermek le is mond erről, számára kényelmesebb lesz, ha nem akar hatni a környezetére, - de nagyon megronthatja a szocializáció alapját képező szeretetkapcsolatot a szülő, vagy gondozó és gyermeke között. Megfelelő kapcsolat nélkül pedig nem akar a gyermek olyan lenni, mint a felnőttek, nem is akar önállóvá válni, minden fejlődési területen zökkenőkkel találkozhatunk.

A kortársak szerepe a kisgyermek szocializációjában.

A gyermek eredetileg gátlástalan ösztönéletét már a szülői ház is szabályokkal, követelményekkel és tiltásokkal igyekszik a társadalom által megkövetelt mederbe terelni. A családban a gyermek viselkedésének legfőbb motívuma az anyához való ragaszkodás, az anya kedvéért hozott áldozat, és a félelem az anya szeretetének elvesztésétől.

Kortárs csoportban már maga a közösségi élet ébreszti rá a szabályoknak, vágyai korlátozásának a szükségességére. Jó közösségben a gyermek a lemondásokért - nem mindig teheti azt amit akar, nem veheti el a másik kezében levő játékot - egyrészt rengeteg örömet, élményt, játéklehetőséget kap cserébe, másrészt a szabályokat egyre inkább az élet természetes rendjéből folyónak és nem erőszakoltnak érzi.

Mindez természetesen nem következik be egyik napról a másikra. Az anyától való elszakadás megrázkódtatásán nem a közösségnek kell átsegítenie a gyermeket, hanem a gondozónőnek. Főként biztonságra van szüksége, amit ha nem tud az anya adni neki, ki kell alakítania egy másik felnőttel. Ezután következik a kortársakkal való kapcsolat kiépítése.

A kortársak által nyújtott együttlét örömforrásává válhat a gyermeknek. Ebben kiemelkedő szerepe van a játéktevékenységnek. A gyermek kezdetben egyedül játszik, és még az egymás mellett játszásnak sincs társas jellege, de később az egy tárgy körüli valódi együttes játék, együttműködő játék is előfordul egyre gyakrabban.

Főntos, hogy a kortársak között is otthon érezze magát, hogy számon tartás, hogy örülnek annak, ha betegség után visszajön, vagy ha valami jól sikerül neki. Ezt az érzést elsősorban a felnőtt, a gondozónő tudja kialakítani a csoportban, mivel a 3, de még a hat éves is túlságosan énközpontú ahhoz, hogy a társaival történő eseményeket számbavegye. A gyenge éntudatú gyermek könnyen elvesz a kortárs csoportban, sem a felnőtt nem veszi eléggé észre, sem társai, ez pedig ismét visszaveti énefejlődését.

A következő fejlődési fokon már jól érzi magát a gyermek a csoportban és egyre jobban kialakul a mi-érzés, ami pedig a csoport összetartozását erősíti. Ezt erősen elősegítik a csoportban kialakult szokások. Érdekes kölcsönhatás figyelhető meg itt, a gyermek könnyebben teszi magáévá az egész csoportra vonatkozó szokásokat, másrészt a szokások hatnak a közösség alakulására. Ugyanígy erősítik a kortárs csoportokat a hagyományok (születésnapok ünneplése, ünnepre készülődés).

A társ a gyermeknek biztonságot nyújt, jobban megéli önmagát. Kielégítheti közlési igényét, megmutathatja neki játékát. Az együttesen átélt élmény hőforrása sokkal nagyobb. Érzelemtelibb minden élmény, ha nem egyedül éljük át. A társak jelenléte teljesítményre készítő, nagyobb az aktivitás.

Felhasznált irodalom:

- Pikler Emmi (szerk.) 1978. Az egészséges csecsemő és gyermek fejlődése és gondozása 2. kiad. 1-3 köt. Bp. Medicina. (E.ügyi szakiskolák tankönyve)
- Tardos Anna (szerk.). 1982. Szöveggyűjtemény a csecsemő és kisgyermek szakgondozónók részére Bp. Egészségügyi Szakdolgozók Központi továbbképző Intézete.
- Tardos Anna: Jegyzet a bölcsődei és csecsemőotthoni gondozónók számára. Egészségügyi Szakdolgozók Közp. Továbbképző Intézete, Bp. 1982.
- Mérei F. - V. Binét Á.: Gyermeklélektan. Gondolat, Budapest, 1985.
- Cole, M. - Cole, S.R.: Fejlődéslélektan. Osiris, Budapest, 1997
- Vincze Mária: Csecsemőotthonban élni... Pszichológia nevelőknek sorozat. Szociális beilleszkedési nehézségek c. kötetben. Tankönyvkiadó, 1985.
- Vajda Zsuzsa: Nevelépszichológia-kultúra Dinasztia Kiadó, 1994.

7. Milyen dilemmák vetődnek fel az alábbi eset kapcsán?

1. A kisgyermek mozgásfejlődési jellemzői

A vázolt eset rámutat, hogy a gondozónői tevékenységben milyen fontos a mozgásfejlődés ismerete. Jellemzői egy két éves gyermek mozgásának: könnyen leguggol, guggolva játszanak, ritmikusabban mozognak, kedvelik a tánchoz hasonló mozgásokat. Jól szaladnak. Finommozgás: fel tudják húzni a zoknit, cipőt, a cipzárt fel-le húzzák, nagy lyukú gyöngyöt fűznek, elkapják két kézzel a labdát, stb.

2. A sajátos ütemű fejlődés megnyilvánulásának jelei

Minden kisgyermek egy sajátos fejlődési ütemet követ, hisz nem vagyunk egyformák. Ki gyorsabban, ki lassabban. Szakember feladata eldönteni, hogy az adott gyermeknél valóban van-e egy problémás fejlődési menet. Nagyon fontos, hogy a gondozónő betartsa a kompetencia határokat.

3-4. Az inklúzió és az integráció fogalma a bölcsődei nevelésben

A bölcsőde intézménye lehetőséget ad az integrált ellátásra. Az integráció beillesztést, együttnevelés jelent, vagyis saját nevelési igényű gyermek együttnevelése a normál fejlődésű ütemű társaival. Az integráció: teljes, részleges, speciális csoport, Ellentéte a szegregáció (kirekesztés). Az integrációnál fejlettebb szint az inklúzió, amely pozitív emberképen alapuló nevelés, az együttes fejlesztésen túl a gyermek szociális befogadása is megtörténik (ugyanolyan gyermeknek fogadjuk el, mint a normálist).

5. Az integráció előnyei és hátrányai

Előnyei: társak között van, egy közösség tagjaként biztonságban érzi magát, az ép kisgyermek pedig toleranciát tanul, elfogadja a másikat olyannak, amilyen.

Hátránya: ha nincs előkészítve az integráció a gyermek érkezésére, csúfolhatják, kirekeszthetik őt a többiek. Amire vigyázzunk: a szülő félreértheti a helyzetet és ráterheli a bölcsődére a sajátos nevelésű igényű gyermekét.

A bölcsődébe akkor vesszünk fel sérült gyermeket, ha benne van az Alapító okiratban, de meg kell beszélni a gondozónővel, hogy vállalja-e?

6. A differenciált fejlesztés lehetőségei a bölcsődében

A beszoktatás ilyenkor kicsit másabb, egyéni ütemet lehet követni. Ha botladozik a gyermek, akkor nem kint az udvaron kezdem a beszoktatást, hanem a csoportszobában, ahol kevésbé üti meg magát. Ilyenkor team munka alakul a kisgyermek igényének megfelelően. A g. nő és a szülők, a gyógypedagógus együtt megbeszélik a fejlesztés menetét.

7. A korai fejlesztés elvei

- szakember végezheti,
- differenciáltan a gyermek igényéhez igazodjon,
- egyéni kidolgozott program szerint működik,
- a szülővel együtt, részletesebb tájékoztatást kell adni a szülőknek, mint az egészséges gyermek szüleinek,

8. A sajátos szükségletű gyermekek fejlesztésének intézményei, lehetőségei

Pető Intézet

Lehetőség: lovas
vizi
Aises
Devényi

8. Tétel

Az információtartalom vázlata

- A szegénység szubkultúrájának jellemzői
- Az előítéletek értelmezése az eset kapcsán
- Az óvónők problémája
- A tanárok problémája
- A gyerekek problémája
- A szülők problémája
- A nagyszülők problémája
- A gyermekjóléti szolgálat szakemberének problémája
- A problémák megoldására felkínált javaslat mérlegelése
- A segítő szerepének mérlegelése

1. A szegénység szubkultúrájának jellemzői

A SZEGÉNYSEG SZUBKULTÚRÁJA

A szegénység fogalmát inkább a hagyományos fajtájú hátrányos helyzet megjelölésére, és inkább az alacsony jövedelem és ebből adódó egyéb hátrányok, mint pl. a nem megfelelő táplálkozás, rossz lakásviszonyok stb. megjelölésére szokták használni.

A deprivált személy vagy család nélkülöz valamit, ami az adott társadalomban a nagy többségnek rendelkezésére áll, vagy amit az adott társadalomban mindenki számára elérendő minimumnak tartunk.

A történetírás során az irodalomban, a közmondásokban és a mindennapi beszédben a szegények természetének két ellentétes értékelésével találkozunk. Egyesek úgy jellemzik a szegényeket, mint akik szerencsések, erényesek, becsületesek. Mások úgy, mint akik hitványak, gonoszak, erőszakosak, becstelének.

A szegénység kultúrája túllép a területi, a falusi-városi és országhatárokon, és hasonlóságokat mutat a családszerkezetben, a kapcsolatokban, az értékrendszerben és a fogyasztási szokásokban. Ezek a hasonlóságok az összetartozás közös jegyeit példázzák: az egyforma alkalmazkodás a közös problémához.

A szegénység kultúrája alkalmazkodás és válasz is a szegények marginális helyzetére a kapitalista osztálytársadalmakban. Abban segít, hogy megbirkózzanak a reménytelenség és kétségbeesés érzésével, amikor kiderül, hogy nem képesek sikereket elérni a többségi társadalom értékei és céljai szerint.

A szegénység kultúrája – ha egyszer létrejön – a gyerekekre gyakorolt hatásán át generációról generációra öröklődik. A szegénység kultúrája akkor jön létre, ha egy rétegzett társadalmi és gazdasági rendszer hanyatlásnak indul, vagy egy másik váltja fel. Előfordul, hogy gyarmatosítás eredményeként jön létre, vagy a törzsi társadalmak felbomlása miatt.

A szegénység kultúrája több szempontból vizsgálható: a szubkultúra és a többségi társadalom kapcsolatának szempontjából; a slum-közösségek természetének szempontjából; a családok jellemzőinek szempontjából; az egyének magatartásának, értékeinek és személyiségjegyeinek szempontjából.

- 1) A szegénység kultúrájának alapvető vonása, hogy a szegények nem vesznek hatékonyan részt, és nem illeszkednek bele a többségi társadalom fő intézményeibe. A szegénység kultúrájában élő ember nagyon kevés értéket termel, és nagyon keveset kap érte. Általában alacsonyan képzett és iskolázott, nem tartozik szakszervezetbe, nem tagja politikai pártnak, többnyire nem vesz részt jótékonyági szervezetekben. Kritikus

magatartást tanúsít az uralkodó osztályok alapvető intézményeivel szemben. A szegénység kultúrája fogékony az ellenzékiségre, és könnyen felhasználható a fennálló renddel szembeni politikai mozgalmakban.

- 2) Ha a szegénység kultúráját a lakóhelyi közösségek szintjén akarjuk leírni, a szegényes lakáskörülményeket, a zsúfoltságot, a kiscsoportokat és mindenekelőtt a nukleáris és tágabb családokon túli minimális szervezettséget kell felsorolni. A szegénység kultúrája az alacsony szintű szervezetség miatt marginális és anakronisztikus jellegű a rendkívül bonyolult és specializált, szervezett társadalmunkban. A szervezetség alacsony szintjének ellenére mégis létezik valamifajta közösségi tudat és egymáshoz tartozás a városi slumok körzeteiben.
- 3) A családi élet szintjén a szegénység kultúrájának fő jellemzői a következők: a gyerekkornak, mint speciális védettséget élvező életszakasznak a hiánya, a korai szexuális érdeklődés, a szabad vagy megegyezésen alapuló együttélés, a nő vagy anyaközpontú családok kialakulása, és ezzel együtt szorosabb kapcsolat az anyai rokonsággal.
- 4) Az egyén szintjén főleg a marginalitás, a reménytelenség, a függőség tudata a legjellemzőbb. További vonások még a következők: gyakori anyahiány, kialakulatlan személyiségstruktúra, az érzelmek kontrolljának hiánya.
A szegénység kultúrájában élők az adott hely és környék problémái érdeklik, gyenge a történelemtudatuk. Csak a saját problémáikat ismerik, a saját helyi körülményeiket, általában nincs fantáziájuk. Nincs osztálytudatuk, bár rendkívül érzékenyek a rétegekülönbségekre.
A szegénység pozitív vonásai: A jelennek élés kifejlesztheti a spontaneitásra, érzéki élvezetekre, ösztönös érzelmekre való képességet.

A szegénység kultúrájának jövője:

- 1) Megpróbálják az életszínvonalat lassan felemelni és beilleszteni őket a középosztályba. pl:USA-ban
- 2) Forradalmibb megoldás => a forradalmaknak, ha nem is sikerül magát a szegénységet eltüntetniük, gyakran sikerül megszüntetniük a szegénység kultúrájának egyes alapvető vonásait azáltal, hogy gyökeres szerkezeti változást idéznek elő a társadalomban, a jövedelem újraelosztásában, a szegények megszervezésében és azáltal, hogy a valahova tartozás és a vezetés tudatát nyújtják nekik.

A szubkultúra fennmaradásának legfőbb oka az a nyomás, amit a többségi társadalom gyakorol a tagjaira és magának a többségi társadalomnak a struktúrája.

Az egyenlőtlenség és a szegénység okai:

Az egyik álláspont szerint a társadalmi egyenlőtlenségek az emberek közötti alapvető különbségekből származnak. Sokan a biológiai adottságokban látják, és azt feltételezik, hogy ezek többé-kevésbé öröklődnek.

A radikálisan társadalomkritikus szociológusok szerint a szegénység oka – legalábbis az iparosodott társadalmakban – a gazdasági-társadalmi rendszer jellege, működése, ezért az elsőrendű feladat ennek megváltoztatása.

2. Az előítéletek értelmezése az eset kapcsán

Az előítélet fogalma

Személyről, csoportról vagy jelenségről alkotott vélemény, mely bizonyíték vagy szisztematikus bizonyítás nélkül alakult ki. Az előítéletek lehetnek kedvezőek, de gyakoribb, hogy kedvezőtlenek, és intézményesülhetnek a társadalom törvényei vagy szokásai által.

Előítéletekkel teli társadalomban nevelkedvén az ember gyakran kritikátlanul fogadja el saját társadalmának előítéleteit. A különböző csoportok melyekbe az egyén akár beleszületett, akár választotta őket jelölik ki azokat az értékeket és nézeteket, melyek mentén világgépünket alakítjuk.

Az előítélet ismeretelméleti alapja, a túláltalánosítás, ily módon szabály és szükségszerű velejárója gondolkodásunknak.

Az előítéletek működése

Az előítélet megnyilvánulásának Gordon Allport féle skálája :

1. Szidalmazás, szóbeli bántalmazás
2. Elkerülés
3. Megkülönböztetés
4. Fizikai bántalmazás
5. Megsemmisítés

A diszkriminálással szemben a legcélszerűbb lépéseknek azok látszanak, ha az embereket felvilágosítjuk (új ismeret), annak alapján az emberek új értékeket (érték) alakítanak ki, az értékek alapján viselkedésük strukturálódik, és új készségeket alakítanak ki (jártasság), illetve a gyakorlás során új tapasztalatokra tesznek szert.

3. Az óvónők problémája

Valószínűleg az óvónők és a szülők kapcsolata sem kiegyensúlyozott. Környezettanulmány során az óvónők felmérhették a család szociális helyzetét.

4. A tanárok problémája

Az iskola valójában a társadalmi egyenlőtlenségek változatlan minták szerinti továbbörökítésének konzervatív intézménye, amelyben a hátrányos helyzetű csoportok hátrányos helyzete nemzedékről nemzedékre adódik át. A tanítók többsége elvárja minden tanítványától, hogy már az iskolába lépéskor rendelkezzen bizonyos előfeltételekkel. Ezek elsősorban a következők:

1. Megfelelő erősségű és időtartamú figyelemkoncentráció.
2. Az utasítások teljesítése.
3. Megfelelő attitűdök a tanulással kapcsolatban, megfelelő motivációk, aktivizálhatóság.
4. Tisztelettudó magatartás, bizonyos viselkedési szabályok betartása, legalábbis bizonyos területeken normakövetés.
5. Bizonyos készségek, képességek, elsősorban olyanok, amelyek a nem roma többség számára az óvodában elsajátíthatók voltak.

A roma tanulók iskolai helyzetének problémái a két kultúra „ütközésének” eredménye. *Minden gyermek, függetlenül származásától, ugyanolyan lehetőségekkel rendelkezzen az iskoláztatásban, mindenkinek legyen módja eredeti adottságainak megfelelően a lehető legmagasabbra eljutni a tanulás folyamatában. A normák elsajátítására vonatkozó nevelés állandóan zajlik az iskolában.*

5. A gyerekek problémája

A gyermek szükségleteinek sérülése

1. az egészséges életmód alakítása
2. az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása
3. az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása